

Adeu a un referent de la llengua espanyola

Mor José Manuel Blecua

Catedràtic de l'Autònoma, va dirigir la RAE en temps de retallades i digitalització

ÀLEX TORT
Barcelona

Aquest és un moment emocionant”, deia José Manuel Blecua Perdices l'octubre del 2014 als periodistes mentre palpava amb el nas i ensumava amb els dits els primers exemplars del nou diccionari de la Reial Acadèmia Espanyola que corrien per la cinta transportadora. S'enquadrava en una planta de Polinyà del Vallès. Aquella 23a edició seria l'última impresa. Des d'aleshores s'actualitza en línia. Durant aquell temps, amb Blecua de director de la RAE, l'era digital es començava a imposar. L'acte de rebel·lia dels acadèmics va ser negar-se a introduir *selfie*. Van transgir anys després, però només una mica: ho van deixar en *selfie*.

José Manuel Blecua (1939-2026) va morir ahir a Madrid als 86 anys. Va ser elegit director de

Va succeir Víctor García de la Concha després d'una pugna entre els lingüistes i els anomenats 'literats'

la RAE el desembre del 2010. El 2011 va assumir el càrrec en substitució de Víctor García de la Concha i després d'una lluita entre els lingüistes (amb Blecua com a màxim exponent) i els anomenats *literats*. Va ser una pugna interna que el mateix Blecua rebutjava i que assegurava que era “un tòpic”. En tot cas, va ser peccata minuta comparat amb la recent picabaralla extramurs de la institució, entre els directors de la RAE i l'Institut Cervantes. Únicament va estar al capdavant un mandat i a final del 2014 va deixar un càrrec que li va brindar l'oportunitat de ser el primer a acariciar l'edició del tricentenari de la RAE.

La seva elecció va significar una renovació, malgrat que la institució li era coneguda. Havia estat nomenat acadèmic el 19 de juny del 2003, tot i que no en va prendre possessió fins al 2006 per ocupar la cadira “H”.

A més, va arribar a ser secretari del 2007 al 2009. Sota la seva direcció, va aparèixer el volum *Fonètica y fonología*, de l'edició del 2011 de la *Nueva gramática de la lengua española*, de què es va publicar una segona edició el 2025.

Amb tot, el seu mandat no va ser del tot plàcid i va estar carac-

GEMMA MIRALDA

Blecua el 2014 a Polinyà del Vallès, on es va enquadrar l'última edició impresa del diccionari de la Reial Acadèmia Espanyola

Blecua, molt més que un professor

ANÀLISI

CARME RIERA

Ahir es va morir a Madrid José Manuel Blecua. Havia superat un ictus i es trobava molt més bé i això ens feia suposar que aviat tornaria a incorporar-se als treballs de la RAE, a la comissió de neologismes, en què coincidíem, i al ple posterior, en què seia al seu costat. Em serà molt difícil acostumar-me a la seva absència. José Manuel Blecua Perdices (Saragossa, 1939) no era només un professor. Era un mestre i un amic. Potser perquè, com el seu germà Alberto, seguia el model del seu pare, José Manuel Blecua Teijeiro, tan pròxim a l'esperit de la Institució Lliure d'Ense-

nyament i a la seva manera de transmetre els sabers i educar en valors. En conseqüència, la pedagogia dels Blecua anava molt més enllà del que ens ensenyaven a classe. Els Blecua ens transmetien una manera de veure el món i de ser-hi, basada en el respecte, la tolerància, l'amabilitat i l'empatia. Una manera humanística i civilitzada, que avui escasseja.

Amb José Manuel desapareix també, des del meu punt de vista, una manera d'acostar-se als textos, de llegir els textos explorant-ne totes les possibilitats, sense pressa i encara menys sense els atropellaments que avui semblen condicionar qualsevol lectura. Blecua va impartir durant vint-i-cinc anys, a la Universitat Autònoma de Barcelona, una assignatura

titulada *comentari lingüístic de textos literaris*, la importància de la qual va ser tan gran que les seves deixebles, Dolors Poch i Glòria Claveria, li van oferir l'homenatge d'un llibre, *Al otro lado del espejo*, en què mitjançant deu mirades diferents es complementaven aspectes tractats als seus cursos.

Els Blecua, aragonesos, tot i que establerts a Barcelona durant molt de temps, tant el pare –que anomenàvem Blecua pare i alguns fins i tot el pare Blecua– com els fills, van ser primer catedràtics d'institut, abans de fer oposicions a càtedres d'universitat. José Manuel va ensenyar a l'institut Menéndez i Pelayo de Barcelona. Els seus alumnes eren tan sols uns quants anys més joves que ell i molts el recorden amb afecte.

Amb moltíssim afecte també el recorden els de la Universitat Autònoma de Barcelona, on va ocupar càrrecs: degà, vicedegà, secretari, vicerector, director de publicacions i fundador del Laboratori de Fonètica, lligat al Seminari de Filologia i Informàtica, que es va convertir en un centre pioner.

El 2003, any que entra a la Reial Acadèmia Espanyola, va ser nomenat responsable de la fonètica i fonologia de la *Nueva gramática de la lengua española* de la Real Academia. A la RAE va ocupar els càrrecs de secretari i de director.

José Manuel deixa un buit enorme no només en la seva dona, María Luisa, en les filles, Irene i Pete, o en els nets, sinó també en els amics. Serà dur constatar que ja no hi és.

AVUI
RECOMANEM
TEATRE

Mares reals a l'escenari

Concrete Matter és l'última proposta escènica de Los Detectives (avui a la Fundació Brosa, 19.30 h), en què les actrius i dramaturgues puguen a escena amb les seves mares, no professionals, per fer una relectura de *Les tres germanes*, de Txékhov, i qüestionar els rols.

Més informació a:
www.lavanguardia.com/cultura

teritzat per les dificultats econòmiques derivades de les retallades estatals i, alhora, per la necessitat imperant d'haver de guiar l'acadèmia cap a la transformació digital, obrint-la a internet i les xarxes socials. "La meua experiència com a director de la RAE només ha tingut un però: les retallades", va expressar el desembre del 2014.

Fill del filòleg José Manuel Bleuca Teijeiro, catedràtic de Literatura Espanyola de la Universitat de Barcelona i acadèmic d'honor de la RAE, Bleuca Perdices va néixer a Saragossa el 21 de juny del 1939. Era el germà gran del també filòleg Alberto Bleuca (1941-2020), que va destacar com a crític literari i editor. Va ser amb el seu germà que Bleuca Perdices es va aficionar a la lectura per mitjà de còmics i de la literatura.

Va estudiar batxillerat, a Saragossa, a l'institut Goya. Allà va tenir de professors filòlegs com ara

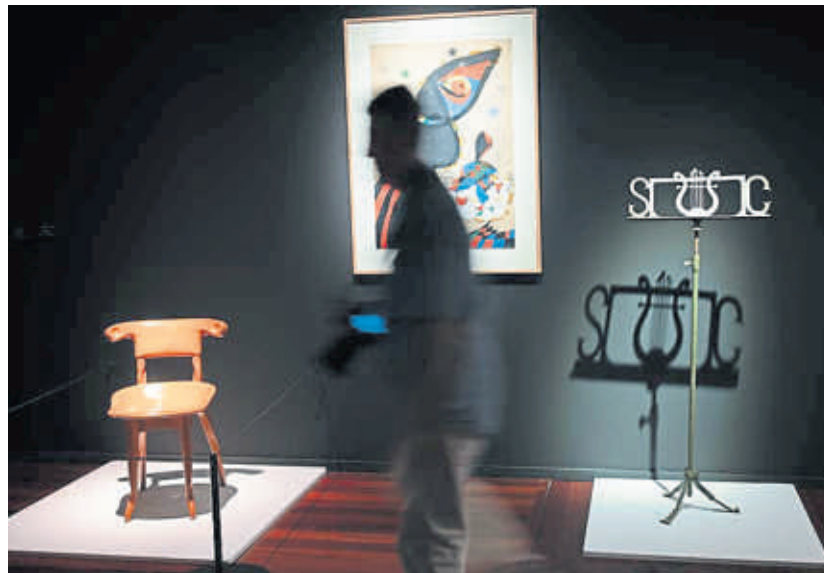
El seu únic mandat a la RAE va estar marcat per les dificultats econòmiques derivades de la crisi

Francisco Ynduráin a història de la literatura, o Ildefonso Manuel Gil, de qui Bleuca sempre ha remarcat que va ser molt important per a la seva posterior dedicació.

Entre altres ocupacions, Bleuca va ser doctor en Filologia Romànica i catedràtic de Llengua Espanyola de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) i va arribar a formar part com a director acadèmic de l'Institut Cervantes. Ha estat doctor honoris causa per la Universitat Carlos III de Madrid el 2014, i president de la Fundéu BBVA. A més, va col·laborar en el primer llibre d'estil, el del 1986, de *La Vanguardia*, i va col·laborar en programes de televisió com ara *Hablando claro*, de TVE.

Bleuca va rebre diversos guardons i reconeixements, entre els quals la Gran Creu de l'Ordre Civil d'Alfons X el Savi (2015), el premi Aragó d'Investigació (2005) per la seva tasca en els camps de la gramàtica i la lexicografia, la distinció Jaume Vicens Vives al mèrit docent atorgada pel Govern de la Generalitat (2005), el premi Atlàntida (2011), la Medalla d'Or de la ciutat de Saragossa (2011), el premi de les Lletres Aragoneses 2012 i el premi Heraldo als Valors Humans i el Coneixement (2014).

Especialista en lexicografia i historiografia lingüística, va col·laborar amb Juan Alcina en l'obra *Gramática española* (1975) i va dirigir el *Diccionario VOX de sinónimos y antónimos*, el *Diccionario general de sinónimos y antónimos* (1999) i el *Diccionario escolar de sinónimos y antónimos* (1999).

JOAN MATEU PARRA / SHOOTING

Imatge de l'exposició *Miró i Gaudí. Natura i mística*

Gaudí i Miró, els antics companys de classe es tornen a trobar

El Museu Diocesà exhibeix les maquetes de la sèrie 'Gaudí' amb dissenys de l'arquitecte

TERESA SESÉ
Barcelona

Nosaltres érem uns nois joves, i ell, un senyor gran, però venia a dibuixar com un de nosaltres. Era un home modest, anava com un aprenent i això diu molt de la seva moral. Era un gran personatge i nosaltres ho sabíem", recordava Joan Miró el 1978 amb referència a Gaudí, amb qui havia compartit aules al Cercle de Sant Lluc. Miró tenia llavors 20 anys, havia finalitzat Belles Arts a la Llotja i ara completava la seva formació assistint a les classes nocturnes de dibuix amb model al natural. I allà hi havia l'arquitecte de la Pedrera, que ja havia entrat a la seixantena, provant de continu-

El pintor i l'arquitecte es van conèixer a les classes nocturnes de dibuix amb model del Cercle de Sant Lluc

ar aprenent per dotar de més realisme les figures que projectava per a la façana de la Sagrada Família.

Miró no va arribar a parlar mai amb el seu famós company de pupitre –el més probable és que no s'hi atrevis–, però l'admiració que sentia per ell no el va abandonar mai, fins al punt que al seu taller de Palma el va acompanyar fins a la mort, el 1983, la cèlebre fotografia de l'arquitecte a la processó del Corpus Christi. Una reproducció d'aquella imatge, presa el 1924 a

l'escalinata de la catedral de Barcelona, penja ara a pocs metres, al Museu Diocesà de Barcelona, i ens recorda que les afinitats creatives entre els dos visionaris no són fruit de l'atzar. "Penso en Gaudí, que d'una pedra fa que en sorgeixi un camp d'estrelles, amb un crisantem al mig", va escriure l'artista que va portar les *Constel·lacions* a la pintura i que va fer una sèrie de 21 gravats, entre el 1975 i el 1979, en homenatge a Gaudí, les maquetes preparatòries de les quals, en què encara es percep la mà de l'artista, els seus dubtes i els seus penediments, han viatjat des de la Fundació Pilar i Joan Miró de Mallorca fins a Pia Almoina, on comparteixen espai amb mobles i elements decoratius dissenyats per Gaudí a l'exposició *Natura i Mística*.

Una dècada abans Miró havia firmat amb Le Corbusier, Antoni Tàpies, Oriol Bohigas o Josep Maria Subirachs un manifest publicat a *La Vanguardia* en contra de la continuació de les obres de la Sagrada Família. Però l'autor no el va baixar mai de l'altar, malgrat que en aquell moment era una figura controvertida entre els intel·lectuals. "D'ençà que es trasllada a Mallorca, el 1956, Miró comença un període absolutament contestatari i revolucionari. És un home que no ha de donar explicacions a ningú, vol experimentar i fer el que li doni la gana", apunta Antònia Maria Pirelló, directora de la Fundació de Palma.

Per Helena Alonso, la comissària, els dos artistes entenien la natura com el principal generador de les seves creacions, cosa palpable en les maquetes de Miró, però també en una cadira de la casa Batlló o un banc de la colònia Güell.

La demència senil espanyola

David Uclés

En algun moment la meua pell devia oblidar que va madurar durant dues dècades sota el robust sol de Jaén. Ja no tolera la calor. Recordo amb amargor la bola de foc primaveral que fa poc em va castigar des del centre de Màlaga fins als afores de la ciutat. Set quilòmetres. Peregrinava a la recerca del passeig dels Canadencs, el vial urbà de la costa de Màlaga que van recórrer els malaguenys 90 anys enrere tot fugint de les bombes feixistes cap a Almeria. Vaig pensar que el viacrucis tèrmic bé valia la destinació, però em vaig trobar amb un malferit lloc de memòria històrica: una placa erosionada i un cartell rovellat de la Junta d'Andalusia que deia: "lugar de -oria històrica". Memòria? Nòria, victòria, eufòria, escòria, glòria?

Durant un any, gràcies a una beca Leonardo de la Fundació BBVA, vaig enrobustir la bastida de les meves cases buides: vaig viatjar per tot el país per identificar i posar rostre als llocs on es van esdevenir les *fites* de la guerra civil espanyola. Vaig constatar que el mal de memòria i la demència no són només malalties que ens afecten espiritualment com a poble. També es manifesten de manera física quan no pensem a assenyalar els danys que vam patir, o quan dediquem espais públics i honors als qui van provocar l'agonia. Es compleixen aquest estiu 90 anys del cop d'Estat que va provocar aquesta guerra; no és estrany que al país l'afecti una malaltia *senil*, però cal combatre-la.

Del viatge per Espanya vaig tornar amb molta tristesa. A més de la placa trencada de La Desbandá vaig descobrir altres nyaps memorístics, com l'absència de la plaça de toros de Badajoz, enderrocada sota el govern socialista d'Ibarra, memoricidi perpetrat amb l'excusa que el lloc feia de "record sinistre". O l'estàtua ingent amb la cara de Franco que cada dia rep milers de conductors a Santa Cruz de Tenerife, no gaire lluny de la creu dels caiguts de 25 metres, que corona l'àngo-

Encara dediquem espais públics i honors als qui van provocar l'agonia de la Guerra Civil

ra de la ciutat. O el poliesportiu de Logronyo que continua dient-se Juan Yagüe, així com el barri on s'ubica i la línia de bus que el connecta. A Yagüe se'l coneix com "el carnisser de Badajoz" per la matança de la ciutat. A Burgos hi havia un altre barri amb aquest nom, però va ser canviat gràcies a la llei de Memòria Històrica, que no ha estat aplicada a l'avinguda Carlos Haya a Màlaga, el dissenyador aeri del bombardeig de La Desbandá, ni als carrers de les províncies de Conca, Càceres, Múrcia... anomenades Generalíssimo.

Em pregunto si els canvis per una memòria democràtica, justa i reparadora serveixen ara que Vox i PP estan tombant la llei de Memòria Democràtica on poden, com a les Balears, Aragó i València. Em sembla molt que "la concòrdia" consisteix a tornar a sembrar el territori d'honors a assassins. Acabo amb unes paraules del falangista Agustín de Foxá, que dona nom a unes de les sortides de l'estació ferroviària de Chamartín: fem d'Espanya un país feixista i visquem a l'estranger.